

بررسی اضطراب در دانشجویان پرستاری

حمیرا طهماسبی (MCS)

مری رسته پرستاری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری، دانشکده پزشکی
مرکز تحقیقات باروری سالم، واحد ساری، دانشگاه آزاد، ساری، ایران

چکیده

زمینه و هدف: اضطراب عاملی است که با تغییر در ثبات درونی سبب اختلال و دگرگونی نظم بدن می شود. امروزه اضطراب، به طور مستقیم یا غیر مستقیم می تواند تأثیرات منفی را در صلاحیت عملکردی و سلامتی فرد به همراه داشته باشد. دانشجویان کارشناسی پرستاری ممکن است سطوح بالایی اضطراب را تجربه کنند. این نه تنها می تواند بر سلامت شخصی و عملکرد تحصیلی آنها تأثیر بگذارد، بلکه می تواند بر ارتباط با بیماران در طول مراقبت بالینی و کیفیت و ایمنی مراقبت های بهداشتی ارائه شده نیز تأثیر بگذارد. هدف از این مطالعه، بررسی اضطراب در دانشجویان پرستاری در دوره لیسانس می باشد.

مواد و روش کار: این مطالعه از نوع توصیفی-مقطعی است که بر روی ۱۸۰ دانشجو پرستاری دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری انجام شد. ابزار گردآوری داده ها شامل دو فرم؛ اطلاعات دموگرافیک، پرسشنامه استاندارد اسپیلبرگر بود. داده ها با نرم افزار SPSS و آزمون های آماری χ^2 و t تست، و ضریب همبستگی پیرسون تحلیل شد. یافته ها: نتایج به دست آمده نشان داد که (۵۵/۲۲٪) واحدهای مورد پژوهش دارای اضطراب آشکار و (۵۴/۱۸٪) اضطراب پنهان دارند. سطح اضطراب آشکار و پنهان بیماران در حد متوسط بود. نتایج نشان داد که در گروه سنی (۱۸-۲۶)، بیمارانی که سطح اضطراب پنهان زیاد داشتند و دارای اضطراب آشکار بالا بوده و از نظر آماری ارتباط معنی دار بین اضطراب آشکار و متغیرهای نامبرده وجود داشت ($p < 0/05$). نتیجه گیری: بالا بودن اضطراب در این دانشجویان لزوم توجه بیشتر به کادر پرستاری به کاهش اضطراب و استفاده از مداخلات مناسب به منظور کاهش این مشکلات را نمایان می سازد و این زمانی امکان پذیر است که عوامل ایجاد کننده اضطراب مشخص شود.

مقدمه

پرستاری حرفه ای با استرس بالا است که دانشجویان پرستاری در طول دوره تحصیلی آن را تجربه میکنند. دانشجویان در دانشکده های پرستاری علاوه بر تجربه اضطراب ناشی از کار و تحصیل و دوری از خانواده، در محیط های بالینی قرار میگیرند که استرس آنها را افزایش میدهد (۱). زیرا تجربه ورود به دانشگاه برای بسیاری از دانشجویان با گذر از دوره نوجوانی به جوانی همراه میباشد. همچنین بار مسئولیت پذیری برای تصمیمات زندگی خود و شیوه زندگی و سلامتی و غیره را آغاز میکنند. که این فرایند نیازمند

انطباق با محیط تحصیلی جدید و سازگاری با تقاضاهای دانشگاهی، اجتماعی و آموزش حرفه‌ای می‌باشد. برنامه‌های آموزش نظری و بالینی می‌تواند استرس روانی قابل توجهی را به دانشجویان مقطع لیسانس تحمیل کند (۲). میزان قابل توجهی از بیماری‌های روانشناختی در میان دانشجویان پرستاری از جمله استرس، مشکلات بین فردی و افکار خودکشی و اختلالات روانی گزارش شده است و آنها دچار اختلال روانی بیشتری نسبت به جمعیت عمومی می‌باشند (۲). مطالعات نشان داده است که رایجترین مشکلات روانشناختی در میان دانشجویان استرس، اضطراب و افسردگی است (۳). معمولاً مشاهده می‌شود که دانشجویان پرستاری در طول مراحل مختلف تحت فشار شدید قرار می‌گیرند. بررسی وضعیت سلامت روان دانشجویان حوزه بهداشت می‌تواند پیامد عمده‌های برای خدمات بهداشتی و سیاست‌گذاران سلامت روان برای این گروه آسیب‌پذیر، داشته باشد. علاوه بر این به این جهت که پرستاران به صورت تخصصی در امر درمان عمل می‌کنند نیاز است تا بهتر بررسی شوند تا بتوانند پس از فارغ التحصیلی در مأموریت خود کارآمدتر باشند (۴). لذا این تحقیق با هدف بررسی میزان اضطراب در دانشجویان کارشناسی پرستاری ضروری مینماید و دارای اهمیت کاربردی فراوان می‌باشد.

روش بررسی

این مطالعه توصیفی - تحلیلی به صورت مقطعی بر روی ۱۸۰ دانشجوی پرستاری مشغول به تحصیل در دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری که در زمان مطالعه شامل وروده‌های ۴۰-۹۹ (ورودی مهر و ورودی بهمن) می‌شدند، انجام شده است. مشخصات نمونه پژوهش عبارت بودند از: فقط دانشجوی پرستاری باشند. کلیه واحدها از هوشیاری کامل برخوردار باشند. جامعه آماری شامل ۱۸۰ دانشجو است. در این پژوهش دانشکده پرستاری مامایی دانشگاه آزاد اسلامی، به عنوان محیط پژوهش انتخاب شد. و به منظور تعیین اضطراب دانشجویان و برای گردآوری اطلاعات از دو فرم استفاده شد. (۱) فرم پرسشنامه اطلاعات دموگرافیک (۲) پرسشنامه استاندارد اسپیلبرگر برای سنجش اضطراب مورد استفاده قرار گرفت. این آزمون شامل دو بخش جداگانه پنهان و آشکار است. بخش اول این پرسشنامه شامل ۲۰ عبارت برای تعیین اضطراب آشکار و بخش دوم نیز شامل ۲۰ عبارت برای تعیین اضطراب پنهان بود. منظور از اضطراب آشکار، احساس فرد در همان لحظه و منظور از اضطراب پنهان، احساس معمول فرد در بیشتر اوقات بود (۴). سؤالات بر اساس مقیاس لیکرت ۴ درجه‌ای از ۱ تا ۴ سنجش شدند (۹،۷). مجموع نمرات هر یک از دو مقیاس اضطراب آشکار و پنهان در دامنه ۲۰ تا ۸۰ قرار داشت. اضطراب بدست آمده در ۳ سطح اضطراب خفیف (۲۰-۳۹) اضطراب متوسط (۴۰-۵۹) و اضطراب زیاد (۶۰-۸۰) مورد بررسی قرار گرفت. این پرسشنامه ¹(STAI) به صورت گسترده‌ای مورد استفاده روانشناسان، متخصصان و محققان قرار می‌گیرد و اعتبار و اعتماد ترجمه فارسی آزمون استیل برگر از طریق اعضای هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی و هیئت علمی انسیتو روانپزشکی تهران مورد بررسی و تأیید قرار گرفته است (۱۱). در این مطالعه ابتدا به افراد توضیحات یکسان داده شد و افراد با رضایت شخصی وارد مطالعه شدند. بین افراد مورد پژوهش که جهت آنژیوگرافی بستری شدند پرسشنامه دموگرافیک توزیع شده و پس از پرکردن آن علائم حیاتی توسط پرستار ثبت گردید و پس از آن پرسشنامه اسپیل برگر توسط دانشجو تکمیل گردید. در این مطالعه ابتدا پرستار به طور خلاصه هدف از این مطالعه را شرح داده و از بیمار خواست پرسشنامه را کامل کند. به منظور کاهش عوامل محیطی از شرکت کنندگان خواسته شد در یک اتاق ساکت، تنها باشند و زمان تکمیل پرسشنامه هاتقریباً ۲۰ دقیقه بود. مقایسه آماری داده‌ها با استفاده از برنامه SPSS نسخه ۲۱ انجام شد. مقادیر $p < 0/05$ معنی‌دار در نظر گرفته شد. برای متغیرهای کیفی از آزمون کای دو و برای متغیرهای کمی از تی تست استفاده شد همچنین برای تعیین همبستگی از ضریب پیرسون استفاده شد.

چهارمین همایش ملی روانشناسی و علوم رفتاری

۱۴۰۱/۱۰/۳۰

4TH NATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY AND BEHAVIORAL SCIENCES

یافته ها

این پژوهش بر روی ۱۸۰ دانشجوی پرستاری مشغول به تحصیل در دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساری انجام گرفت. بررسی واحدهای پژوهش از نظر سن نشان داد که اکثریت واحدهای مورد پژوهش در رده سنی (۱۸-۲۰) سال و (۸۲٪) مجرد و (۴۵/۵٪) واحدهای مورد پژوهش مرد . ۵۴/۵ درصد زن بودند.

با توجه به اهداف پژوهش، نتایج به دست آمده نشان داد که (۵۵/۲۲٪) واحدهای مورد پژوهش دارای اضطراب آشکار و (۵۴/۱۸٪) اضطراب پنهان دارند (نمودار شماره ۱). همچنین بررسی سطوح اضطراب آشکار و پنهان در بین دانشجویان نشان داد که سطح اضطراب آشکار و پنهان دانشجویان در حد متوسط بود (جدول شماره ۲). نتایج نشان داد که از نظر آماری ارتباط معنی دار بین اضطراب آشکار و متغیرهای نامبرده وجود داشت ($p < 0.05$) (جدول شماره ۳). در مردان، افراد متاهل اضطراب آشکار بالاتری داشتند و در سطح خطای ۰/۰۵ این ارتباط معنی دار نشده است.

جدول شماره ۱: بررسی سطح اضطراب موقعیتی (آشکار) و شخصیتی (پنهان) در دانشجویان

نوع اضطراب	زیاد		متوسط		کم		کل	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
آشکار	۲۶	۱۴/۴	۹۴	۵۲/۲	۶۰	۳۳/۳	۱۸۰	۱۰۰/۰
پنهان	۱۱	۶/۱	۱۲۴	۶۸/۹	۴۵	۲۵/۰	۱۸۰	۱۰۰/۰

جدول شماره ۲: بررسی ارتباط بین اضطراب آشکار و پنهان

نوع اضطراب	تعداد	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	مقدار احتمال
آشکار- پنهان	۱۸۰	۰/۵۱۴	۰/۲۶۴۱	۰/۰۰۰

جدول شماره ۳: بررسی وجود اختلاف در سطح نمره اضطراب آشکار به تفکیک متغیرهای گروه بندی شده

متغیر	رده	تعداد	میانگین	انحراف معیار	درجه آزادی	مقدار احتمال
جنسیت	مرد	۸۲	۹۶/۵۵	۰۹۹/۱۰	۱۷۸	۰/۳۴۵
	زن	۹۸	۶۰/۵۴	۱۶۷/۹		
سن	۲۲-۲۶	۷۵	۱۳/۵۲	۹۳۵/۹	۱۴۷	۰/۰۰۰
	۱۸-۲۲	۱۰۵	۴۳/۵۷	۷۵۱/۸		
وضعیت تاهل	سایر	۹	۷۸/۵۱	۶۴۵/۷	(۱۷۷ و ۲)	۰/۵۳۸
	مجرد	۱۴۸	۵۵/۴۵	۱۰/۰۰۴		
	متاهل	۲۳	۵۵/۰۹	۷/۳۹۱		

بحث

یافته های این مطالعه نشان داد که بیش از نیمی از واحدهای مورد پژوهش دارای اضطراب آشکار هستند و با توجه به درصد بالای این میزان و تاثیر اضطراب بر عملکرد دانشجویان، باید به این مسئله توجه خاص نمود و سعی در بررسی عوامل موثر و راهکارهای مناسب جهت کاهش آن نمود. این پژوهش همچنین نشان داد که اکثر واحدهای مورد مطالعه دارای اضطراب آشکار در سطح متوسط بودند. مطالعه شمسایی و همکاران نشان داد که اکثر واحدهای مورد مطالعه دارای اضطراب آشکار در حد متوسط بودند. نتایج مطالعه شمسایی و همکاران حاکی از آن است که میانگین و انحراف معیار نمرات برای خرده مقیاس اضطراب $4/99 \pm 5/24$ بود. که نماینگر آنست $8/2$ درصد دانشجویان اضطراب خفیف، $15/5$ درصد دانشجویان پرستاری اضطراب متوسط و $3/2$ درصد اضطراب شدید و $1/8$ درصد اضطراب بسیار شدید دارند و نیز در همین راستا می توان بیان کرد نتایج مطالعه در خصوص ارتباط بین مشخصات دموگرافیک و تفسیر نمرات پرسشنامه DAS-21 نشان داد ارتباط معنی دار آماری بین میزان اضطراب و جنس وجود داشت $P < 2/221$. $r = 0/3$ به عبارتی میزان اضطراب در دختران بیشتر از پسران بود (۸). در مطالعات متعددی میزان اضطراب در دانشجویان پرستاری بررسی شده است که اغلب درصد بالایی از این مشکلات را گزارش کرده اند از جمله Rathnayake و همکاران (۹) که میزان اضطراب را $13/4\%$ و استرس $46/2\%$ گزارش کرده است (۹). در مطالعه Najafi Kalyani و همکاران استرس در دانشجویان پرستاری $46/2\%$ و اضطراب $13/4\%$ گزارش شده است (۱۰). در مطالعه چنگ و همکاران $37/3$ درصد از دانشجویان اضطراب و $1/1$ درصد علائم استرس را گزارش کرده بودند (۱۱). در مطالعه بایومی $53/3$ درصد از دانشجویان مورد بررسی اضطراب از طیف خفیف تا متوسط را گزارش کردند (۱۲). در مطالعه دیگر در دانشجویان کارشناسی پرستاری مصری میزان اضطراب $46/6$ درصد گزارش شده است (۱۳). دانشجویان پرستاری به دلیل موقعیتهای مختلف مانند تجربه محیط بالینی، مراقبت از بیمار و مهارتهای بالینی استرس زیادی را تجربه میکنند که اغلب باعث اضطراب در آنان میشود (۱۴). این مطالعه ممکن است با بررسی اضطراب در دانشجویان پرستاری به ما در شناسایی مشکلات دانشجویان کمک میکند که براساس آن در محیطهای آموزشی مانند کلاس درس، محیطهای بالینی و در آموزشهای عملی برنامه و مداخلات مناسبی را طراحی و به اجرا بگذاریم. تغییر محیط و آموزش پرستاری مستلزم آنست که صلاحیت و شایستگی و توانمندی دانشجویان در همه ابعاد فردی، اجتماعی و حرفهای توسعه یابد. در برنامه آموزش پرستاری علاوه بر آموزشهای علمی و عملی و حرفهای به ارتقا سلامت روانی دانشجویان باید توجه شود تا بتوانند نقشهای حرفهای خود را در آینده به خوبی ایفا کنند. استراتژیهای کاهش استرس و اضطراب، افزایش اعتماد به نفس، تقویت مهارتهای اجتماعی و ارتباطی بهطور موثری مشکلات آنان را کاهش میدهد و توانایی حرفهای را افزایش میدهد (۱۴).

نتیجه گیری

مطالعه حاضر نشان میدهد دانشجویان پرستاری تنش متعددی را در دوره آموزش خود تجربه میکنند که با واکنشهای روانشناختی مانند اضطراب و استرس توأم میگردد بنابراین سیاست گزرای و مداخلات روانشناختی مناسب برای ارتقا سلامت روانی آنان ضروری میباشد. شناخت زود هنگام استرس و عوامل ایجادکننده آن و همچنین مدیریت استرس میتواند از بروز مشکلات روانی بکاهد و با گسترش برنامه های مشاوره و اولویت بندی کردن مشکلات دانشجویان پرستاری در مقاطع تحصیلی به حفظ و بهبود سلامتی آنان کمک نمود.

منابع

- 1-Turner K, McCarthy VL. Stress and anxiety among nursing students: A review of intervention strategies in literature between 2009 and 2015. *Nurse Educ Pract.* 2017;22:21-9
- 2- Shamsaei F, Yaghmaei S, Sadeghian E, Tapak L. Survey of Stress, Anxiety and Depression in Undergraduate Nursing Students of Hamadan University of Medical Sciences. *Iranian Nursing Scientific Association (INA).* Jul-Aug 2018, 6(3).
- 3-Shamsaei F, Yousefi F, Sadeghi A. Relationship Between Emotional Intelligence and Self-Esteem in Bachelor Students of Nursing and Midwifery Schools in Hamadan. *Avicenna J Neuro Psych Physiol.* 2016
- 4- Cheung T, Wong SY, Wong KY, Law LY, Ng K, Tong MT, et al. Depression, Anxiety and Symptoms of Stress among Baccalaureate Nursing Students in Hong Kong: A CrossSectional Study. *Int J Environ Res Public Health.* 2016;13
- 5- Jimenez C, Navia-Osorio PM, Diaz CV. Stress and health in novice and experienced nursing students. *J Adv Nurs.* 2010;66(2):442-55
- 6- Moscaritolo LM. Interventional strategies to decrease nursing student anxiety in the clinical learning environment. *J Nurs Educ.* 2009;48(1):17-23
- 7- Bayram N, Bilgel N. The prevalence and sociodemographic correlations of depression, anxiety and stress among a group of university students. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol.* 2008;43(8):667-72.
- 8- Shamsaei F, Yaghmaei S, Sadeghian E, Tapak L. Survey of Stress, Anxiety and Depression in Undergraduate Nursing Students of Hamadan University of Medical Sciences. *Iranian Nursing Scientific Association (INA).* Jul-Aug 2018, 6(3).
- 9- Lovibond PF, Lovibond SH. The structure of negative emotional states: Comparison of the Depression Anxiety Stress Scales (DASS) with the Beck Depression and Anxiety Inventories. Sydney: 1995 0005-7967 Contract No.: 3
- 10- Badran DH, Al-Ali MH, Duaibis RB, Amin WM. Burnout among clinical dental students at Jordanian universities. *East Mediterr Health J.* 2010;16(4):434-7
- 11- Sahebi A, Asghari MJ, Salari RS. Validation of depression anxiety and stress scale (DASS 21) for an Iranian population. *Iran Psychol.* 2005;4(1):299-313
- 12- Mohamed Mohamed Bayoumi M, Mohamed Megahed Elbasuny M, Mohamed mofereh A, ali Mohamed assiri M, Hussen Al fosal A. Evaluating Nursing Students' Anxiety and Depression during Initial Clinical Experience. *Int J Psychol Behav Sci.* 2012;2(6):277-81
- 13- Amr A, El-Gilany AH, El-Moafee H, Salama L, Jimenez C. Stress among Mansoura (Egypt) baccalaureate nursing students. *Pan Afr Med J.* 2011;8:26
- 14- Wedgeworth M. Anxiety and education: An examination of anxiety across a nursing program. *J Nurs Educ Pract.* 2016;6(10)

چهارمین همایش ملی روانشناسی و علوم رفتاری

۱۴۰۱/۱۰/۳۰

4TH NATIONAL CONFERENCE ON PSYCHOLOGY AND BEHAVIORAL SCIENCES